

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר הדר מרגולין שליט"א

שקלים ט. - בענין שיעור רביעית של תורה

1. גמ' פסחים קט., וז"ל, "אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כדתניא ורחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים מקוה את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים שיעור מי מקוה ארבעים סאה."

2. רמב"ם הלכות עירובין פרק א', וז"ל, "י"ב ליטרא האמורה בכל מקום מלא שתי רביעיות ועוכלא חצי רביעית ומנה האמור בכל מקום מאה דינר והדינר שש מעין והמעה משקל שש עשרה שעורות והסלע ארבעה דינרין והרביעית מחזקת מן המים או מן היין משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר בקירוב נמצאת הליטרא משקל חמשה ושלישים דינר והעוכלא משקל תשעה דינרין פחות רביע: י"ג סאה האמורה בכל מקום ששת קבין והקב ארבעה לוגין והלוג ארבע רביעיות וכבר בארנו מדת הרביעית ומשקלה ואלו השיעורין שאדם צריך לזכור אותן תמיד."

3. פירוש המשניות לרמב"ם מסכת עדיות פרק א' משנה ב', וז"ל, "וכבר ביארנו בפרק שני ממסכת חלה ששיעור החלה נודע במדה ולא במשקל לשינויי הדברים הנמדדים בכבדותם וקלותם אע"פ שהמדה אחת, ולשם ביארנו שמדת החלה היא מדה שיהיה רחבה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום שלש אצבעות ועשירית אצבע ועשירית עשירית אצבע וחלק משני אלפים וחמש מאות מאצבע על הדקדוק, ואם תרצה לומר בקרוב מעט מאד תאמר מדה שיהיה בה שבעה אצבעות פחות שתי תשיעיות אצבע ברום ז' אצבעות פחות ב' תשיעיות אצבע, וכבר ביארנו פעמים רבות כי האצבע שמשערים בו הוא הגודל, ואני עשיתי מדה בתכלית מה שיכולתי מן הדקדוק ומצאתי הרביעית הנזכרת בכל התורה תכיל מן היין קרוב כ"ו כספים הנקראים דרה"ם בערבי ומן המים קרוב לכ"ז דרה"ם ומן החטה קרוב לאחד ועשרים דרה"ם ומקמח החטה כגון שמונה עשר דרה"ם, ומצאתי שיעור חלה באותה המדה חמש מאות ועשרים דרה"ם בקרוב מקמח חטים, ואלה הדרה"ם כולם מצריות וכמו כן אלה המינים שמדדתי מצריות גם כן."

4. רמב"ם פרק ו' מהלכות בכורים הלכה ט"ו, וז"ל, "כמה שיעור העיסה שחייבת בחלה מלא העומר קמח וכמה הוא שיעור העומר שני קבין פחות חומש והקב ארבעה לוגין והלוג ד' רביעיות והרביעית אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע וכל האצבעות הם רוחב גודל אצבעות של יד נמצאת למד שהמדה שיש בה י' אצבעות על י' אצבעות ברום שלש אצבעות ותשע אצבע בקירוב הוא העומר וכן מדה שיש בה שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע על ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע היא מדת העומר ושתי המדות כאחד הם עולים וכמה מכילה מדה זו כמו ארבעים ושלוש ביצים בינוניות וחומש ביצה והם משקל ששה ושמונים סלעים ושני שלישי סלע מקמח החטים שבמצרים שהם משקל חמש מאות ועשרים זוז מזוזי מצרים בזמן הזה ומדה שמכילה כמשקל הזה מקמח החטים הזה בה מודדין לחלה בכל מקום."

5. צל"ח מסכת פסחים קטז: (מופיע באתר)

6. **ביאור הלכה סימן רע"א ד"ה של רביעית**, וז"ל, "עייין במ"ב והנה הגאון צ"ח פרק ערבי פסחים דף ק"ט כתב שטרך ומדד שעור קמח לחלה ע"פ שעורו של הרמב"ם פ"ו מבכורים שהוא שעורו של רב חסדא בגמרא ע"פ חשבון מ' סאה למקוה ושוב מדד שעור חלה ע"פ מה שהפילו מ"ג ביצים מן המים כמ"ש בטוש"ע א"ח ס"י תנ"ו והיה הכלי הראשון מחזיק שני פעמים כפי שעור הזה ע"כ שפט הגאון ז"ל שע"כ הביצים נתקטנו במחצית ממה שהיו בימים הקדמונים וא"כ כל שעורנו הן בשתיית רביעית שאנו משערים ביצה ומחצה וכן שעור חלה של מ"ג ביצים וכן אכילת כזית מצה ומרור שאנו משערים כחצי ביצה הכל הוא הטעאה וצריך להיות בכפל ע"ש שהאריך להוכיח דשעורי האצבעות לא נשתנו להתקטן בזמננו מכפי מה שהעתיק הרמב"ם וע"כ דרך הביצים נתקטנו."

7. **לוח שיעורי המצוות** מספר שמירת שבת כהלכתה (מופיע באתר)

8. **הסכמת רפ"מ אלטר למידות ושיעורי תורה** לר' ח. בניש שליט"א (מופיע באתר)

9. **מגד תבואות שמש אות י"ב** לר' מ. שורקין שליט"א (מופיע באתר)

10. **מדות ומשקלות של תורה עמ' ע"ב** לר' י. וייס שליט"א (מופיע באתר)